

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

До друку та у світ
дозволяю на підставі
“Єдиних правил”,
п. 2. 6. 14
Начальник організаційно -
методичного управління

В. Б. Юскаєв

Методичні вказівки

до вивчення курсу

«Загальна та експериментальна психологія»

для студентів

денної форми навчання
спеціальності «Психологія»

Ч.1

Усі цитати, цифровий та
фактичний матеріал,
бібліографічні відомості
перевірені, запис одиниць
відповідає стандартам

Укладачі

Т.В. Іванова
П.І. Сахно

Відповідальний за випуск

Н. Д. Світайло

Декан факультету

О. М. Медвідь

Суми

Сумський державний університет

2016

Навчальне видання

Методичні вказівки

до вивчення курсу

«Загальна та експериментальна психологія»

для студентів

денної форми навчання

спеціальності «Психологія»

Ч.1

Відповідальні за випуск Т.В. Іванова, П. І. Сахно

Редактор

Комп'ютерне верстання Л. С. Радько

Підписано до друку поз.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,86.. Обл. - вид. арк. 1,11. Тираж 30 пр. Зам. №
Собівартість вид. грн к.

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.

Методичні вказівки до вивчення курсу «Загальна та експериментальна психологія»

/

Укладач Т.В. Іванова, П. І. Сахно. – Суми : Сумський державний університет, 2016.

– 39 с.

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

Методичні вказівки до вивчення курсу

«Загальна та експериментальна психологія»

для студентів

денної

форми

навчання

Суми

Сумський державний університет

2016

Вступ

Розвиток суспільства, реформування системи соціальних відносин, розвиток економіки та культури передбачає формування самої людини як найбільшої цінності суспільства та вимагає підготовки спеціаліста, який був би спроможним керувати системою взаємовідносин людей, організовувати найближчий соціум, аналізувати соціальні явища як на мікро-, так і на макро-соціальному рівнях, бачити прояви особистості людини, обумовлених як особистісними психічними утвореннями, так і впливами найближчого соціального оточення, вміти організовувати процес спілкування таким чином, щоб одержати від нього найбільший ефект та уникнути конфліктної взаємодії. Уміння бачити систему соціальної взаємодії людей обумовлюється системою знань про різноманітні соціальні утворення групи. Підготовка спеціаліста до соціальної взаємодії починається з вивчення курсу «Загальна та експериментальна психологія».

Курс «Загальна та експериментальна психологія» передбачає початкове ознайомлення студентів із елементами загальної та вікової психології: предмет, структура, історичний розвиток; особистість, її структура, розвиток, свідомість та самосвідомість особистості, теорії особистості, прояви особистості у групі та вплив особистості на групу, інтелект та когнітивна сфера людини, темперамент та характер, агресія та альтруїзм як психологічні феномени, спілкування, функції, форми та аспекти спілкування, сприймання людини людиною у процесі спілкування.

Програма курсу «Загальна та експериментальна психологія» складається з тем, що передбачають вивчення предмета, методів, історії розвитку науки, особистості людини, її структури та розвитку, теорій особистості, інтелекту та когнітивної сфери людини, темпераменту та характеру, здібностей, емоційно – вольових процесів, прояви особистості людини у групі та психології спілкування.

Теоретичним підґрунтям курсу «Загальна та експериментальна психологія» є принцип єдності свідомості та діяльності. Процес формування особистості, її соціалізація, розвиток особистості та формування високоморального ставлення до світу, людей, самої себе відбувається в активній діяльності. Тому важливого значення набуває у процесі вивчення цих курсів активна пізнавальна діяльність кожного студента. Суттєвим моментом у цій діяльності є практичне використання набутих теоретичних знань у практиці соціальної взаємодії, аналізу власної психіки, психічних проявів інших людей, соціальних груп. Практичне використання набутих знань свідчить про високий рівень оволодіння теоретичними знаннями, сформованості навичок як складової частини зрілості особистості людини та її професіоналізму.

Мета та завдання:

Метою вивчення дисципліни «Загальна та експериментальна психологія» є:

- Підготовка фахівця до професійної діяльності в області психології;
- Формування у студентів психологічного свідомості і мислення, оволодіння категоріями наукової психології, принципами та методами психологічного дослідження, підходами до вивчення психічних явищ;
- Оволодіння основними математичними і статистичними методами, стандартними статистичними пакетами для обробки даних, отриманих при вирішенні різних професійних завдань.

Завданням вивчення дисципліни «Загальна та експериментальна психологія» є набуття студентами відповідних загальнокультурних і професійних компетенцій, які

відображають готовність і здатність студента до самостійної професійної діяльності у психологічній сфері.

Навчальні компетенції, що формуються у ході вивчення дисципліни

Загальнокультурні компетенції:

- Здатність і готовність до розуміння сучасних концепцій картини світу на основі сформованого світогляду, оволодіння досягненнями філософських, природничих та суспільних наук;

- Здатність і готовність до володіння культурою наукового мислення, узагальненням, аналізом і синтезом фактів та теоретичних положень;

- Здатність і готовність до використання системи категорій і методів, необхідних для вирішення типових завдань в різних галузях професійної практики;

- Здатність і готовність до проведення бібліографічної та інформаційно-пошукової роботи з подальшим використанням даних при вирішенні професійних завдань і оформленні наукових статей, звітів, висновків тощо;

- Здатність і готовність до оволодіння основними методами, способами та методиками отримання, зберігання, переробки інформації;

- Здатність і готовність до професійного профільованого використання сучасних інформаційних технологій і системи Інтернет.

Професійні компетенції:

- Здатність і готовність до прогнозування змін і динаміки рівня розвитку і функціонування пізнавальної та мотиваційно-вольової сфери, самосвідомості, психомоторики, здібностей, характеру, темпераменту, функціональних станів, особистісних рис і акцентуації в нормі і при психічних відхиленнях;

- Здатність і готовність до застосування знань з психології як науки про психологічних феномени, категорії та методи вивчення і опису закономірностей функціонування і розвитку психіки;

- Здатність і готовність до розуміння та постановці професійних завдань в області науково-дослідної та практичної діяльності;

- Здатність і готовність до участі в проведенні психологічних досліджень на основі застосування загально знань і умінь в різних наукових і науково-практичних областях психології;

- Вибір магістерських освітніх програм в різних областях психології;

- Здатність і готовність до підготовки та проведення лабораторних і практичних занять;

- Здатність і готовність до самоосвіти протягом усієї професійної кар'єри.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

1) що таке загальна психологія, які її функції і завдання;

2) принципи науки психології і їх вираження у загальній та експериментальній психології;

3) психологічні феномени, категорії, методи вивчення та опису закономірностей функціонування і розвитку психіки з позицій;

4) методологічні засади психології;

5) підходи і методи дослідження психічних процесів, станів та властивостей особистості, генотипічне, фенотипічне, біологічне і соціальне в індивідуальному розвитку людини;

б) формування та вирішення принципових методологічних проблем загальної психології в різних наукових парадигмах.

вміти:

1) аналізувати психологічні теорії виникнення і розвитку психіки в процесі еволюції; прогнозувати зміни і динаміку рівня розвитку та функціонування різних складових психіки в нормі та при психічних відхиленнях;

2) усвідомлювати методологічні основи майбутньої науково-дослідницької або практичної діяльності;

3) вибрати експериментальні методи, адекватні цілям власного дослідження;

4) користуватись основними принципами психології (активність, розвиток, детермінізм, системність).

володіти:

1) поняттями: предмет, об'єкт науки, предмет науки, методи дослідження, культурно-історична парадигма, діяльнісний підхід у психології, виникнення і розвиток психіки в філогенезі, розвиток свідомості;

2) категоріями: психіка, відображення, діяльність, свідомість, неусвідомлене, образ, самосвідомість, індивід, суб'єкт діяльності, особистість, індивідуальність, відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, емоції, потреби, мотивація, психічні стани, мислення, інтелект, мова, спілкування, властивості, структура та типологія особистості;

3) основними прийомами діагностики, профілактики, експертизи, корекції психологічних процесів, різних видів діяльності індивідів і груп.

Освітні технології

У процесі вивчення дисципліни використовуються не тільки традиційні технології, форми і методи навчання, а й інноваційні технології, активні та інтерактивні форми проведення занять: консультації, науково-дослідницька робота, лекції з елементами проблемного навчання, тестування, вирішення ситуаційних завдань.

Інтегральну модель освітнього процесу з дисципліни формують технології методологічного рівня: модульно-рейтингове, контекстне навчання, розвивальне і проектне навчання, елементи технології розвитку критичного мислення.

Реалізація даної моделі передбачає використання наступних технологій стратегічного рівня (які задають організаційні форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу), що здійснюються з використанням певних тактичних процедур:

- Лекційні (вступна лекція, лекція-презентація, проблемна лекція);

- Практичні (робота в малих групах, ігрові методики, метод кейс-стаді, методи арт-терапії, використання відеоматеріалів);

- Активізації творчої діяльності (дискусія, мозковий штурм, рольові ігри, метод проектів та ін.);

- Самоорганізація (самостійна робота студентів, створення словника термінів за матеріалами модулів, підготовка презентацій за темами домашніх завдань, метод експертних оцінок).

Сценарій вивчення дисципліни

При викладі навчального матеріалу лектор застосовує як традиційні, так і інтерактивні методи навчання при проведенні лекцій та практичних занять.

Мета лекції - організація цілеспрямованої пізнавальної діяльності студентів по оволодінню програмним матеріалом навчальної дисципліни.

Завдання лекції:

1. забезпечувати формування системи знань з навчальної дисципліни,
2. вчити вмінню аргументовано викладати науковий матеріал,
3. формувати професійний кругозір і загальну культуру,
4. відображати нові знання, ще не отримали висвітлення в підручниках і навчальних посібниках, Традиційними функціями лекції є:

- 1) інформаційна,
- 2) систематизує
- 3) роз'яснювальна.

Лекції можуть також виконувати стимулюючу і розвиваючу функцію.

Види лекцій:

1. *Традиційна лекція* - усний систематичне і послідовне виклад матеріалу з будь-якої проблеми, теми питання тощо. Студент сприймає інформацію на лекції, усвідомлює її і конспектує. Конспект є продуктом мислення того, хто навчається. Метою традиційної лекції є подача навчаються сучасних, цілісних, взаємопов'язаних знань, рівень яких визначається цільовою установкою до кожної конкретної проблеми або теми.

2. *Проблемна лекція* починається з питань чи з постановки проблеми, яку в Під час викладу матеріалу необхідно вирішити. Проблемні питання відрізняються тим, що прихована в них проблема вимагає не однотипного рішення. Метою проблемної лекції є засвоєння студентами теоретичних знань, розвиток теоретичного мислення; формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмета і професійної мотивації майбутнього професіонала.

3. *Лекція-візуалізація* має на увазі використання принципу наочності, тобто подача лекційного матеріалу у візуальній формі з використанням технічних засобів навчання.

Представлена таким чином інформація повинна забезпечити систематизацію наявних у студентів знань. Залежно від змісту навчального матеріалу можуть використовуватися різні види візуалізації - натуральні, образотворчі, символічні, схематичні тощо.

4. *Лекція-бесіда або «діалог з аудиторією»* передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. В основі лекції-бесіди лежить діалогічна діяльність, що являє собою найбільш просту форму активного залучення студентів до навчального процесу.

5. *Лекція-дискусія* передбачає, що викладач при викладі лекційного матеріалу організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами. Лекція-дискусія активізує пізнавальну діяльність аудиторії і дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи, використовувати його в цілях переконання, подолання негативних установок і хибних думок деяких студентів.

Під час лекцій прослідковується структура психологічної науки, тому не бажано пропускати окремі пункти. Лекційний матеріал слід використовувати при підготовці до практичних занять, як основну схему орієнтації в науково-теоретичному матеріалі.

За відвідування лекцій можна отримати по одному балу за лекцію.

До основних форм практичних занять можуть бути віднесені наступні.

Семінари-практикуми, на яких студенти обговорюють різні варіанти вирішення практичних ситуаційних завдань, висуваючи як аргументи психологічні положення. Оцінка правильності рішення виробляється колективно під керівництвом викладача.

Власне практичні заняття проводяться в стінах самого навчального закладу або в місцях практики студентів і мають на меті навчити їх вирішенню специфічних завдань за профілем своєї спеціальності. Це можуть бути завдання по вирішенню психологічної атмосфери у колективі класу; завдання по розпізнаванню нервово-психічних розладів за представленими симптомами - для медичних психологів; завдання по психологічній експертизи правопорушень або психологічного консультування правознавців - для юридичного психолога тощо.

Лабораторні заняття допомагають студентам виявляти ті чи інші психічні явища, особливості соціально-психологічних механізмів взаємин людей в групі. Основне

призначення лабораторних занять - навчання студентів дослідницькому підходу до вивчення психології як науки. Наукові ідеї, почуті на лекції або прочитані у спеціальній літературі, знаходять перевірку в дослідженнях, підкріплюються особистим досвідом студента і тому краще засвоюються. Завдяки лабораторним роботам студент знає не тільки саме теоретичне положення, але і те, як воно може бути отримано в цьому дослідженні, щоб потім оформитися в узагальнену, абстраговану від конкретних подробиць струнку теорію.

У практиці навчання використовуються різні види семінарів:

- *Семінар-конференція*, де студенти виступають з доповідями, які тут же і обговорюються всіма учасниками під керівництвом викладача. Доцільним є побудова семінару у контексті взаємозв'язку теоретичні питання з практикою роботи фахівця.

- *Семінар-дискусія, проблемний семінар*. Він проходить у формі наукової дискусії. Упор тут робиться на ініціативі студентів в пошуку матеріалів до семінару і активності їх під час дискусії. Важливо, щоб джерела інформації були різноманітними, представляли різні точки зору на проблему, а дискусія завжди спрямовувалася викладачем;

- *Розгорнута бесіда на основі плану*. Бесіда використовується при освоєнні складного матеріалу.

- *Обговорення* кінофільмів, дослідів, експериментів, оформлення текстового матеріалу в таблиці, схеми тощо.

- *Навчально-рольові ігри*. Для проведення гри заздалегідь визначаються питання для обговорення (зазвичай 2-3) та критерії оцінки виступів. Потім група розбивається на 2 або 3 підгрупи в залежності від характеру матеріалу. У кожній підгрупі розподіляються ролі, проводиться запланована гра, потім відбувається дискусія та обговорення, обирається найефективніший варіант вирішення проблеми.

Оцінювання результатів роботи студентів на заняттях здійснюється згідно регламенту.

1. Структура навчальної дисципліни: загальний обсяг 300 годин 10 кр лекцій –64 годин, практичних – 64 годин, СРС – 172 годин; ПМК, іспит

2. Організація навчального процесу: семестрів викладання -2, модульних циклів -4.

3. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни: R=100 балів

4. Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:

I сем. а) Систематичність і планомірність роботи на заняттях – 16 балів,

б) результати самостійної роботи – 15 балів

в) Робота на практичних заняттях - 54 бали

- виконання тестових завдань - 15 балів;

- усні повідомлення: 32 балів;

- письмові відповіді -7 балів;

г) виконання підсумкового контролю-15 балів.

II сем. а) Систематичність і планомірність роботи на заняттях – 10 балів.

б) результати самостійної роботи – 15 балів

в) Робота на практичних заняттях 35 балів

- виконання тестових завдань - 20 балів;

- усні повідомлення: 15 балів;

г) іспит – 40 балів

Кожен пункт практичного заняття висвітлює логічний, цілісний, системний блок питань по конкретній темі, демонструючи важливі характеристики, особливості психічних явищ у їх взаємозв'язку.

Починати роботу над темою варто із звернення до матеріалу лекції, де було подано базові визначення та зроблені акценти щодо практичного застосування наукових знань з кожної теми.

Наступним кроком буде складання власного словника, що допоможе чітко розібратись у основних теоретичних поняттях та краще зрозуміти логіку розгляду питань. При роботі над цією частиною завдання звертайтеся до психологічного словника, Вікіпедії до базових підручників, список яких додається до кожної теми.

На практичних заняттях проводиться тестовий контроль з метою систематизувати знання теоретичного матеріалу по темах та перевірити рівень знань кожного студента. Це додаткова можливість для звернення до літератури та лекційного матеріалу. Підсумковий контроль теж включає в себе підсумкові тести.

Бали на семінарі можна отримати і за доповнення, уточнення, аналіз виступу іншого студента, коротку рецензію. Студент може підготувати до практичного заняття власну міні-презентацію. Це допоможе структурувати та візуалізувати науковий теоретичний матеріал.

Плани практичних занять із курсу «Загальна та експериментальна психологія»

Тема 1-2. Психологія як наука

Теоретичні поняття: психологія, психіка, душа, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, метод спостереження, експеримент, тестування, опитування, анкетування, бесіда, інтерв'ю.

План

1. Психологія в структурі наук.
2. Об'єкт та предмет загальної психології.
3. Завдання психології.
4. Структура психології.
5. Галузі психології.
6. Методи дослідження у психології.

Готуючи питання про структуру психології зверніть увагу на теоретичну наукову психологію і практичну психологію. Для більш глибокого ознайомлення з темою прочитайте декілька джерел вказаної літератури. Обов'язково опрацювати підручник «Основи практичної психології» В. Панок, Т.Титаренко та ін.: – К.: Либідь, 2003. – 536 с. Важливо давати чітке визначення наукових понять тому, що кожне визначення носить в собі стислу суттєву характеристику конкретного поняття.

Завдання: СРС - Завести понятійний термінологічний словник з Загальної психології. Скласти схему «Психологія в системі наук». Проаналізувати різні визначення. Скласти схему «Галузі психології».

Список літератури

1. Психология /И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
3. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
5. Немов Р. С. Психология : в 3 кн./ Р. С Немов. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн.1. – 688 с.; кн. 2 – 608 с. ; кн. 3 – 640 с.
6. Основи загальної психології / за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
7. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
8. Общая психология / под ред. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1986. – 464 с.
10. Психология / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психология / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
12. Психология / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.

14. Основи практичної психології В. Панок, Т.Титаренко та ін.: – К.: Либідь,2003. –536 с.

Тема 3-4. Розвиток та сучасне становище психології

Теоретичні поняття: дуалізм, анімізм, гілозоїзм, атомізм, матеріалізм, ідеалізм, закон Вебера-Фехнера, структуралістичний, функціоналістський та експериментальний підходи до вивчення психіки, культурно-історична теорія.

План

- 1.Періодизація історії психології: концепції М.С. Роговіна, А.М. Ждан, М.Г. Ярошевського та А.В. Петровського, В.А. Роменця.
2. Психологія античності. Основні тенденції у вивченні феномену душі.
3. Розвиток психології у XVII-XVIII ст. Основні підходи до вивчення природи психіки.
4. Історико-психологічні дослідження 20 століття
5. Сучасне становище психології.
6. Вітчизняна психологія.

Список літератури

1. Психология /И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. –464 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
3. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
5. Немов Р. С. Психология : в 3 кн./ Р. С Немов. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн.1. – 688 с.; кн. 2 – 608 с. ; кн. 3 – 640 с.
6. Основи загальної психології / за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
7. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
8. Общаяпсихология / под ред. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1986. – 464 с.
10. Психология / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психология / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
12. Психология / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.
14. Роменець В. А. Історія психології XIX – початку XX ст. / В. А. Роменець. – К. : Вища школа, 1995. – 614 с.
15. Роменець В. А. Історія психології XX ст. / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К. : Либідь, 1998. – 992 с.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику; зробити висновок про історичні періоди розвитку психологічних знань .

Підготувати інформацію про наукову діяльність одного з видатних психологів.

Зразок тестів для контролю знань

1. Психологія як наука вивчає:
 - а) факти, закономірності та механізми психіки;
 - б) психічні стани, психічні процеси, психічні властивості;
 - в) душу;

- г) можливості досягнень людини;
 - д) причини переживань людини.
2. Уявлення про загальну одухотвореність – це:
- а) дуалізм;
 - б) гілозоїзм;
 - в) анімізм;
 - г) стоїцизм;
 - д) атомізм.
3. Думку про безсмертя душі вперше висловив:
- а) Аристотель;
 - б) Демокріт;
 - в) Анаксимандр;
 - г) Гіпократ;
 - д) Платон.
4. Перший в історії психології закон Вебера-Фехнера відображає:
- а) поріг домагання;
 - б) поріг досягнення;
 - в) поріг розрізнення відчуттів;
 - г) поріг розвитку емоцій;
 - д) поріг інтелекту.
5. Предметом психології, на думку функціоналістів, є:
- а) функції мислення у житті людини;
 - б) функції свідомості у процесі пристосування;
 - в) функції душі людини;
 - г) функції почуттів і відчуттів;
 - д) функції нервової системи.

Тема 5. Біологічне підґрунтя психіка.

Теоретичні поняття: психіка, центральна та периферійна нервова система, спинний та головний мозок, соматична та вегетативна нервова система, синапси, кора головного мозку, підкірка, довгастий мозок, мозочок, гіпоталамус, таламус, ретикулярна формація, гіпофіз, шишкоподібне тіло, тимчасові нервові зв'язки, реакція відповідь на подразнення. .

План

- 1. Поняття про нервову систему.
- 2. Асиметрія півкуль головного мозку.

Ця тема є складною для вивчення, тому готуючись до заняття, зверніться до матеріалів, які були дані на лекції. Потрібно зосередитись на розумінні поняття «Психіка», слід звернутися до схеми відображення оточуючого середовища за І.П.Павловим, яка була детально розглянута на лекції.

Список літератури

- 1. Психология / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
- 2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.

3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
6. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 – 688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331 с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психология / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психология / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 6-8. Особистість у психології

Теоретичні поняття: індивід, індивідуальність, особистість, структура особистості, спрямованість, мотиви, досвід, типологія особистості, свідомість, самосвідомість, самооцінка.

План

1. Поняття індивід, індивідуальність, особистість.
2. Вплив культурно-історичних факторів на формування особистості.
3. Структура особистості.
4. Підходи до типології особистості.
5. Біологічне та соціальне у людині.
6. Розвиток особистості в онтогенезі.
7. Самооцінка особистості.
8. Діяльність особистості. Структура діяльності.

Оскільки тема особистість є центральною у вивченні психології, прочитайте декілька джерел вказаної літератури. Готуючись до заняття зверніть увагу на порівняльну характеристику понять: індивід, індивідуальність, особистість. Вивчаючи питання Діяльність особистості, треба чітко засвоїти етапи протікання діяльності, бо дотримання етапів є основою результативності будь-якої діяльності. Завершувати свій виступ коротким висновком про взаємодію біологічного та соціального в людині.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику.

Намалювати схему «Співвідношення понять «індивід», «особистість», «суб'єкт діяльності», «індивідуальність». Проаналізувати різні визначення.

Список літератури:

1. Психология / Дубровина И.В. и др. – М.: Академия, 2002. – 464с.
2. Кудояр Л. М. Психологічні погляди А. С. Макаренка: Особистість. Діяльність. Соціальні об'єднання. Колектив. – Суми : СумДУ, 2005. – 340 с.
3. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики /А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981. – 584 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г. Маклаков. – СПб.:Питер, 2002. – 592 с.

6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
7. Немов Р.С. Психологія: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
8. Основизагальної психології / за ред. С. Д. Максименка. – К. : Перспектива, 1998. – 256 с.
9. Общая психология /под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
10. Общая психология / под ред. В. В. Богословского. – М. : Просвещение, 1981. – 384 с.
11. Общая психология /сост. Е.И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 448 с.
12. Психологія /за ред. Г.С.Костюка. – К. : Рад. Школа, 1961. – 584 с.
13. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми. : СумДУ, 2011. – 331с.
14. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
15. Психологія / под ред. А.А. Крылова. – М.: Проспект, 1999. – 584 с.
16. Психологія /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000.- 672 с.
17. Столяренко Л.Д. Основы психологии / Л.Д. Столяренко. –Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Особистість людини вивчають науки:
 - а) філософія;
 - б) соціологія;
 - в) психологія;
 - г) педагогіка;
 - д) психіатрія.
2. Емоційне відношення людини до самої себе називається:
 - а) оцінкою;
 - б) аналізом;
 - в) самооцінкою;
 - г) синтезом;
 - д) «Я» - концепцією.
3. К.К.Платонов у структурі особистості людини виділив:
 - а) шість підструктур;
 - б) чотири основні і дві накладені підструктури;
 - в) дві основні і дві накладені підструктури;
 - г) дві основні і чотири накладені підструктури;
 - д) три підструктури.
4. Людина народжується на світ:
 - а) особистістю;
 - б) індивідуальністю;
 - в) цінністю;
 - г) із науковими поняттями;
 - д) індивідом.
5. Відображення людиною самої себе, свого ставлення до об'єктивної дійсності і самої себе, пов'язане з мовою, називається:
 - а) свідомістю;
 - б) самосвідомістю;
 - в) надсвідомістю;
 - г) підсвідомістю;
 - д) передсвідомістю.

Тема 9. Свідомість. Самосвідомість.

Теоретичні поняття: свідомість, підсвідомість, неусвідомлене, стани свідомості, сон, неспання, самосвідомість, установки, рефлексивність, інтенціональність.

План

1. Поняття про свідомість.
2. Стани свідомості.
3. Неусвідомлені психічні явища.
4. Самосвідомість.

Ця тема є складною для вивчення, тому готуючись до заняття, зверніться до матеріалів, які були дані на лекції. Потрібно зосередитись на розумінні свідомості та самосвідомості. Доступно та зрозуміло ця тема викладена в посібнику «Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.»

Завдання: Дати порівняльну характеристику свідомості та самосвідомості. Проаналізувати різні визначення.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Общаяпсихология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
6. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 10. Когнітивна сфера людини. Відчуття та сприймання.

Теоретичні поняття: відчуття, сприймання, фізіологічна основа відчуттів, фізіологічна основа сприймання, види відчуттів, види сприймання, закономірності відчуттів, особливості сприймання.

План

1. Відчуття.
2. Сприймання.
3. Фізіологічна основа відчуттів
4. Фізіологічна основа сприймання .

5. Види відчуттів.
6. Види сприймання.
7. Закономірності відчуттів.
8. Особливості сприймання.

Готуючись до заняття зверніться до таблиці, яка була заповнена на лекції, як порівняльна характеристика пізнавальних процесів «Відчуття та сприймання». Слід чітко зрозуміти, як відбувається процес відчуття, а як процес сприймання. Для цього треба розібратися в особливостях фізіологічної основи відчуттів і фізіологічної основи сприймання. Завершувати свій виступ коротким висновком про закономірності відчуттів та особливості сприймання в житті людини.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику. Завдання: Проілюструвати будь-яку психічну властивість особистості на прикладі психічного процесу сприйняття.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
3. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця : Нова книга – 2004. – 704 с.
5. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
7. Немов Р. С. Психология: в 3 кн. / Р. С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 – 688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
8. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331 с.
9. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
10. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
11. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
12. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 11. Увага

Теоретичні поняття: увага; мимовільна увага, довільна увага, післядовільна увага, внутрішня увага, зовнішня увага; домінанта.

План

1. Увага як умова розгортання когнітивних процесів.
2. Фізіологічна основа уваги – домінанта.
3. Види уваги. Неуважність і її причини.
4. Методи розвитку уваги.
5. Властивості уваги.

Вивчаючи цю тему, слід розібратися у видах уваги, зосередитись на фізіологічній основі протікання цього процесу, з метою уміло керувати процесом формування уважності в повсякденному житті. Виявити причини власної неуважності та розглянути методи розвитку уваги.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словникові. Дайте характеристику довільної та мимовільної уваги. Що Ви знаєте про обсяг своєї уваги?

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В. Н. Психологияобщихспособностей /В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психологія / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
6. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. :Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психологія: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Вчення про домінанту розробив:
 - а) І.Павлов;
 - б) О.Ухтомський;
 - в) Ч.Дарвін ;
 - г) Д.Векслер;
 - д) Ф.Вернон.
2. Спрямованість і зосередженість психічної діяльності на певних об'єктах називається:
 - а) інтелектуальністю;
 - б) наполегливістю;
 - в) увагою;
 - г) спостережливістю;
 - д) дотепністю.

Тема 12. Пам'ять

Теоретичні поняття: пам'ять, образна пам'ять, рухова пам'ять, емоційна пам'ять, словесно-логічна пам'ять, мимовільна пам'ять, довільна пам'ять, оперативна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала пам'ять, фізіологічна основа пам'яті.

План

1. Поняття про пам'ять.
2. Види та індивідуальні особливості пам'яті.
3. Фізіологічна основа пам'яті.
4. Порушення пам'яті.

5. Методи вдосконалення пам'яті.

Готуючи питання: Види пам'яті, зверніть увагу на класифікацію видів за різними ознаками. Підготуйте висновки про конкретні методи вдосконалення пам'яті.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в словнику. Запропонуйте структурну схему «Пам'ять». Проаналізуйте свої індивідуальні особливості пам'яті.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В. Н. Психология общин способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
6. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. :Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Індивідуальні особливості пам'яті залежать від особливостей запам'ятовування:
 - а) швидкості;
 - б) точності;
 - в) міцності;
 - г) доцільності;
 - д) систематичності.
2. Залежно від аналізаторів образну пам'ять поділяють на:
 - а) зорову;
 - б) слухову;
 - в) дотикову;
 - г) нюхову;
 - д) смакову.

Тема 13-14. Мислення. Логіка.

Теоретичні поняття: мислення, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення.

План

1. Мислення.
2. Фізіологічна основа мислення.

3. Види мислення.
4. Зв'язок мислення з мовою.
5. Операції мислення.
6. Логіка.

Для більш глибокого ознайомлення з темою прочитайте декілька джерел вказаної літератури. У темі «Мислення» важливо зрозуміти, чим фізіологічна основа мислення відрізняється від інших пізнавальних процесів, та як пояснити опосередкований та узагальнюючий характер відображення дійсності. Необхідно звернути увагу на зв'язок мислення з мовою.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словникові. Запропонуйте структурну схему «Форми мислення». Порівняти операції мислення: аналіз та синтез.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Дружинин В. Н. Психологияобщихспособностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
3. Майерс Д. Психологія / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
5. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. :Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
7. Немов Р.С. Психологія: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
8. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
9. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
11. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
12. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Виділяють такі види мислення:
 - а) наочно – дійове;
 - б) наочно – теоретичне;
 - в) науково - практичне;
 - г) наочно – образне;
 - д) словесно – логічне.

Тема 15. Уява

Теоретичні поняття: уява, мрія, фантазія, мимовільна, довільна, відтворювальна, репродуктивна, творча, художня, технічна, наукова.

План

1. Поняття про уяву та її процеси;
2. Фізіологічне підґрунтя та значення уяви;
3. Види уяви;
4. Віковий розвиток уяви.

Зверніть увагу на особливості уяви, завдяки яким вона відрізняється від інших пізнавальних процесів. Важливо зрозуміти прояви пасивної та активної уяви. Та значення мрії у втіленні у життя творчих задумів.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику. Написати доповідь «Мої індивідуальні особливості уяви і їх розвиток». Запропонуйте структурну схему «Уява». Проаналізувати різні визначення.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В. Н. Психологияобщихспособностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця :Нова книга –2004. – 704 с.
6. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. :Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 16. Интеллект.

Теоретичні поняття: інтелект, генеральний фактор інтелекту, фактор спеціальних здібностей, факторні моделі інтелекту, ієрархічні моделі інтелекту; теоретичний інтелект, практичний інтелект, вербальний інтелект, невербальний інтелект, інтелектуальний вік, коефіцієнт інтелектуальності.

План

1. Загальне поняття про інтелект.
2. Динаміка інтелекту.
3. Теорії інтелекту.
4. Вимірювання інтелекту.

Ця тема є складною для вивчення, тому готуючись до заняття, зверніться до матеріалів, які були дані на лекції. Потрібно зосередитись на розумінні генерального фактору інтелекту та фактору специфічних здібностей.(За Ч.Спірменом) Та проаналізувати 7 розумових потенцій (автор Л.Терстоун). Доступно та зрозуміло ця тема викладена в посібнику «Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.».

Завдання: привести приклади 7 розумових потенцій (автор Л.Терстоун). Проаналізувати різні визначення.

Список літератури

1. Психология / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Общаяпсихология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
6. Маклаков А. Г. Общаяпсихология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальнапсихологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психология / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психология / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Інтелект людини забезпечує:
 - а) правильне мислення;
 - б) розвиток людини;
 - в) досягнення у праці;
 - г) аналіз фактів;
 - д) пристосування до середовища.
2. Виділяють такі види інтелекту:
 - а) науковий;
 - б) теоретичний;
 - в) практичний;
 - г) вербальний;
 - д) невербальний.
3. Найбільш інтенсивно інтелект розвивається:
 - а) протягом усього життя;
 - б) від народження до 2 років;
 - в) від 2 до 12 років;
 - г) від 12 до 20 років;
 - д) від 20 до 30 років.
4. Тести розвитку інтелекту у дорослих розробив:
 - а) З.Фрейд;
 - б) Ч.Спірмен;
 - в) Д.Гілфорд;
 - г) Л.Терстоун;
 - д) Д.Векслер.
5. Максимуму інтелект людини досягає у віці:
 - а) 10 -12 років;
 - б) 19 -20 років;

- в) 30 -34 років;
- г) 35 -40 років;
- д) 40 -59 років.

Тема 17-18. Здібності та творчість

Теоретичні поняття: здібності, загальні та спеціальні здібності, задатки, френологічна карта, обдарованість, талант, геніальність, креативність, творча особистість.

План

1. Історія вивчення та сучасне розуміння здібностей.
2. Задатки.
3. Обдарованість.
4. Талант.
5. Геніальність.
6. Творча особистість і її життя.
7. Умови формування креативності.

Готуючись до заняття проаналізуйте наукове визначення поняття «Здібності». Зверніть увагу на зв'язок здібностей і діяльності, на який наголошувалось в лекції. Важливо розібратися в поняттях: геніальність, талант, обдарованість. З цією метою слід опрацювати матеріал підручника: Дружинин В.Н. Психология общих способностей – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику. Запропонуйте схему «Здібності людини». Приведіть приклади задатків, як основи розвитку здібностей. Виділіть особливості творчих людей.

Список літератури

1. Психология / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии /Р.М. Грановская. –СПб.: Свет, 1997. – 608с.
3. Дружинин В.Н. Психология общих способностей – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
4. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
5. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія / П.А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
7. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 –688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
8. Общая психология /под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. –560 с.
11. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.
12. Роменець В. А. Психологія творчості / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.

Тема 19. Темперамент

Теоретичні поняття: темперамент, гуморальна теорія, конституційна теорія, фізіологічна теорія, тип вищої нервової діяльності, гальмування, збудження, холеричний темперамент, сангвінічний темперамент, флегматичний темперамент, меланхолічний темперамент, «сильні та слабкі» типи темпераменту.

План

1. Поняття та обумовленість темпераменту
2. Теорії темпераменту
3. Характеристика типів темпераменту
4. Теорії темпераменту
5. Характеристика типів темпераменту Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Готуючись до заняття потрібно розібратися в особливостях нейрофізіологічної теорії темпераменту І.П Павлова, пригадати властивості нервової системи, звернути суттєву увагу на схему, яку будували під час лекції. У короткому висновку проаналізувати взаємозв'язок між темпераментом та діяльністю.

Завдання: Дати повну характеристику типів темпераменту. Навести приклади прояву екстраверсії та інтроверсії.

Список літератури:

1. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал-бук, 1999. – 528 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592с.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. - К.: Вища школа, 2000. – 480 с.
4. Основи загальної психології /за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології /за ред. О.В. Киричука, В.А, Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія /за ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тесту для контролю знань:

1. Індивідуально своєрідна, природно-обумовлена сукупність динамічних проявів психіки називається:

- а) індивідуальністю;
- б) характером;
- в) типом нервової системи;
- г) темпераментом;
- д) здібностями.

2. І.П. Павлов виділив 3 властивості нервової системи:

- а) сила;
- б) урівноваженість;
- в) мобільність;
- г) лабільність;
- д) рухомість.

3. Меланхолічному типу темпераменту відповідає тип ВНД:

- а) сильна урівноважена рухлива;
- б) сильна неурівноважена малорухлива;

- в) сильна урівноважена малорухлива;
- г) сильна неурівноважена;
- д) слабка.

4. Якому етапу діяльності більше уваги приділяють представники сильних типів темпераменту:

- а) підготовчому;
- б) виконавчому;
- в) аналізуючому;
- г) контрольному;
- д) підсумковому?

Тема 20-21. Характер

Теоретичні поняття: характер, риси характеру, структура характеру, характер і система відносин до праці, до інших людей, до самої себе, до речей, акцентуації характеру, стереотипи.

План

1. Загальне розуміння та природа характеру.
2. Структура характеру.
3. Акцентуації характеру.
4. Національний характер.

Слід звернути увагу на суттєву різницю між темпераментом і характером. Проаналізувати різні теорії акцентуації характеру. (К.Леонгарда, Е.Фрома, Лічко) Важливо дати визначення процесу самовиховання. На сьогодні дуже актуальним постало питання виховання патріотичних рис характеру. Слід опрацювати матеріал, який більш глибоко характеризує ці риси.

Завдання: Вести записи в словнику. Дати порівняльну характеристику темпераменту та характеру. Назвіть риси характеру, які проявляються у ставленні до себе; до інших людей; до діяльності. Проаналізуйте свої риси характеру та складіть план самовиховання.

Список літератури:

1. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал-бук, 1999.- 528 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592с.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. - К.:Вища школа, 2000.- 480 с.
4. Основи загальної психології /за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології /за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія /за ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тесту для контролю знань:

1. Особливості типового характеру виявляються відносно чого:
 - а) праці;
 - б) інших людей;
 - в) самого себе;
 - г) речей;
 - д) діяльності.

Тема 22. Емоційно-вольові процеси.

Теоретичні поняття: почуття, вищі почуття, види стресу, емоції, стенічні, астеничні емоції, полярність емоцій і почуттів, афект, настрій, фрустрація, пристрасті.

План

1. Поняття про емоції та почуття.
2. Форми переживання емоцій і почуттів.
3. Вищі почуття.
4. Методи виходу із стресових ситуацій та стану афекту.
5. Поняття про волю.
6. Основні якості волі.

Вивчаючи дану тему зверніться до особливостей емоцій та почуттів, які були розглянуті на лекції. На сьогодні дуже актуальним постало питання виховання патріотичних почуттів. Слід опрацювати матеріал, який більш глибоко характеризує цей вид почуттів. Необхідно звернути увагу на вплив емоцій та почуттів на здоров'я людини. Навчитися розрізняти емоційні стани та форми: настрій, стрес, афект. Проаналізувати різні методи виходу із стресових ситуацій та стану афекту та чітко виділити ті, які допомагають вам.

Завдання: Дати порівняльну характеристику поняттям емоції та почуття.

Дати порівняльну характеристику стенічним та астеничним емоціям та почуттям.

Список літератури:

1. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал-бук, 1999. – 528 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2002. – 592с.
3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
4. Основи загальної психології / за ред. С. Д. Максименка. – К. : Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія / за ред. Г. С. Костюка. – К. : Рад. школа, 1961. – 584 с.
7. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
8. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Виділяють такі види стресу:
 - а) активний і пасивний;
 - б) діловий і особистий;
 - в) соціальний і моральний;
 - г) фізіологічний і психологічний;
 - д) поведінковий і моральний.
2. За рівнемактивності емоції виділяють:
 - а) стенічні, астеничні;
 - б) активні, пасивні;
 - в) активуючу, гальмуючі;
 - г) гальмівні, дієві;

- д) ділові, особистісні.
- 3. Відповідно до теорії Анохіна, головне призначення емоцій:
 - а) вплив на оточуючих;
 - б) емоційне відображення емоцій інших людей;
 - в) пристосування до ситуації;
 - г) залякування супротивника;
 - д) задоволення потреб.

Тема 23. Мотиваційна сфера.

Теоретичні поняття: потреби, цілі, інтереси, завдання, бажання, наміри, мотиви, мотивація, каузальна атрибуція.

План

1. Мотив і мотивація.
2. Психологічні теорії мотивації.
3. Мотивація і діяльність.
4. Мотивація і особистість.

Проаналізувати теорію потреб А. Маслоу, яка була дана на лекції. Обов'язково вміти охарактеризувати мотив і мотивацію. Для ефективного вивчення рекомендуємо опрацювати тему за посібником: 1. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник.-Київ: Центр навчальної літератури, 2003.-240с.

Завдання: Порівняти диспозиційну та ситуаційну мотивацію. Навести приклади каузальної атрибуції.

Список літератури

1. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2003.-240с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2002. – 592с.
3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
4. Основи загальної психології / за ред. С. Д. Максименка. – К. : Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
7. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.

Тема 24.

Експериментальна психологія

Теоретичні поняття: експериментальна психологія, емпірична психологія, метод дослідження, методологія дослідження.

План

1. Експериментальна психологія як підрозділ психології.
2. Історія розвитку експериментальної психології.
3. Види психологічних досліджень.

Список літератури

1. Дружинин, Владимир Николаевич. Экспериментальная психология: учебник для студ. вузов, обуч. по направлению и спец. психологии / В. Н. Дружинин. - 2-е изд., доп. - СПб. : Питер, 2007. - 320 с. : ил. - (Учебник нового века).
2. Константинов, Виктор Вениаминович. Экспериментальная психология: курс для практического психолога / В. В. Константинов. - СПб. : Питер, 2006. - 272 с. : ил.
3. Носс, Игорь Николаевич. Введение в практику психологического эксперимента: [учебное пособие для студ.- психологов] / И. Н. Носс. - М. : ПЕР СЭ, 2006. - 304 с.
4. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: учебное пособие для студ. вузов / под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. - 2-е изд., доп. и перераб. - СПб. : Питер, 2007. - 560 с. : ил. - (Практикум по психологии).
5. Шнейдер, Лидия Бернгардовна. Экспериментальная психология: [учебное пособие для студ. вузов] / Л. Б. Шнейдер. - М. : Академический Проект : Мир, 2007. - 300 с. - (Gaudeamus). - Библиогр. : с. 251-257. - Словарь : с. 283-296.

Зразок тестів для контролю знань

1. Співвіднести визначення експериментальної психології (ЕП) з представниками даного підходу до розуміння її предмета:

а) ЕП - вся наукова психологія, як система знань, отриманих на основі експериментального вивчення поведінки людини і тварин - М.Метлін, Г.И.Челпанов, Ф.Готтсдентлер

б) ЕП - система експериментальних методів і методик, реалізована в конкретних дослідженнях - В. Вундт, С.Стівенс, П. Фрес, Ж.Піаже

в) ЕП - область, яка займається вивченням проблем методів психологічного дослідження в цілому - Д.Кемпбелл, Ф.Дж.Мак-Гіг

г) ЕП - теорія психологічного експерименту, яка базується на загальнонауковій теорії експерименту, включає планування і обробку даних - В. Н. Дружинін, Х.Джонсон, К.Білл, Д.Мартін.

2. ЕП - дисципліна, що розробляє чисто експериментальні процедури, впроваджуються в психологічне дослідження. це:

а) вузьке тлумачення поняття ЕП

б) широке тлумачення поняття ЕП

в) невірне тлумачення поняття ЕП

г) середньовічне тлумачення поняття ЕП

Тема25.

Емпіричні методи загально-психологічного значення

Теоретичні поняття: спостереження, включене спостереження, невключене спостереження, інтроспекція.

План

1. Метод спостереження
2. Види спостереження
3. Аналіз випадків.

Література

1. Волков, Борис Степанович. Методология и методы психологического исследования: учебное пособие для вузов / Б. С. Волков, Н. В. Волкова, А. В. Губанов ; [науч. ред. Б. С. Волков]. - 5-е изд., испр. и доп. - М. : Академический Проект : Трикста, 2006. - 352 с. : табл. - (Gaudeamus).
2. Дружинин, Владимир Николаевич. Экспериментальная психология: учебник для студ. вузов, обуч. по направлению и спец. психологии / В. Н. Дружинин. - 2-е изд., доп. - СПб. : Питер, 2007. - 320 с. : ил. - (Учебник нового века).

3. Константинов, Виктор Вениаминович. Экспериментальная психология: курс для практического психолога / В. В. Константинов. - СПб. : Питер, 2006. - 272 с. : ил.
4. Носс, Игорь Николаевич. Введение в практику психологического эксперимента: [учебное пособие для студ.- психологов] / И. Н. Носс. - М. : ПЕР СЭ, 2006. - 304 с.
5. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: учебное пособие для студ. вузов / под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. - 2-е изд., доп. и перераб. - СПб. : Питер, 2007. - 560 с. : ил. - (Практикум по психологии).

Зразок тестів для контролю знань

6. Що НЕ відноситься до емпіричних методів:

- а) біографічний
- б) обсервацій
- в) моделювання
- г) структурний

7. З перерахованих типів наукового дослідження виділіть зайве:

- а) пошукові дослідження;
- б) критичні дослідження;
- в) регулюють дослідження;
- г) уточнюючі дослідження.

Тема 26.

Вербально-комунікативні методи

Теоретичні поняття: психологічна бесіда, анкетування, анкета, запитання, шкала.

План

1. Бесіда.
2. Опитування.
3. Анкетування.

Література

1. Макаревич, Р. А. Экспериментальная психология : теоретические основы : лабораторный практикум : учебное пособие для вузов / Р. А. Макаревич. – Минск. : Университетское, 2000. - 172 с.
2. Немов, Р. С. Психология : учебник для педагогических вузов : в 3 кн. / Р. С. Немов. - М. : ВЛАДОС. - 2004. – Кн. 3.
3. Носс, И. Н. Введение в практику психологического исследования : учебное пособие для вузов / И. Н. Носс, Н. В. Васина. - М. : Издательство Института Психотерапии, 2004. - 346 с.
4. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии : учебное пособие для вузов / ред. А. А. Крылов, С. А. Маничев. - СПб. : Питер, 2000. - 559 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Який план експерименту називається «дослідження одиничного випадку»?

- а) план, який проводиться на одному випробуваному,
- б) план, який проводиться на вибірці і має контрольну групу,
- в) план, який проводиться на вибірці і не має контрольної групи.

2. Лонгітюдне дослідження - це:

- а) Дослідження вибірки протягом певного відрізка часу,
- б) порівняння двох і більше вікових груп,
- в) дослідження одного випробуваного протягом декількох років і побудова його індивідуальної кривої розвитку.

Тема 27.

Якісні методи дослідження у психології

Теоретичні поняття: інтерв'ю, групові якісні методи, фокус-група, проєктивні методи.

План

1. Інтерв'ю та його види
2. Групові якісні методи дослідження
3. Фокус-групи
4. Проєктивні методи

Література

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. СПб: Питер, 2001. 320 с.
2. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. СПб: Питер, 2006. 320 с.
3. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования: Анализ и интерпретация данных. Учебное пособие. СПб: Речь, 2004. 392 с.
4. Носс, И. Н. Качественные и количественные методы исследований в психологии: учебник для бакалавриата и магистратуры / И. Н. Носс. — М.: Издательство Юрайт, 2014. — 362 с. — Серия: Бакалавр и магистр. Академический курс.

Зразок тестів для контролю знань

1. Тривале у часі дослідження називається:
 - а) квазіекспериментом
 - б) генетичним
 - в) лонгітюдним
 - г) пілотажним
2. Розташуйте по порядку етапи виконання артефактних дослідження:
 - а) звіт про роботу
 - б) проведення дослідження
 - в) збір даних
 - г) висування концепції

Тема 28. Експериментальний метод у психології

Теоретичні поняття: експеримент, експериментатор, піддослідний, змінні

План

1. Поняття та види експерименту
2. Структурні елементи експерименту
3. Контроль змінних

Література

1. Дружинин, Владимир Николаевич. Экспериментальная психология: учебник для студ. вузов, обуч. по направлению и спец. психологии / В. Н. Дружинин. - 2-е изд., доп. - СПб. : Питер, 2007. - 320 с. : ил. - (Учебник нового века).
2. Константинов, Виктор Вениаминович. Экспериментальная психология: курс для практического психолога / В. В. Константинов. - СПб. : Питер, 2006. - 272 с. : ил.
3. Носс, Игорь Николаевич. Введение в практику психологического эксперимента: [учебное пособие для студ.- психологов] / И. Н. Носс. - М. : ПЕР СЭ, 2006. - 304 с.

4. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: учебное пособие для студ. вузов / под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. - 2-е изд., доп. и перераб. - СПб. : Питер, 2007. - 560 с. : ил. - (Практикум по психологии).
5. Шнейдер, Лидия Бернгардовна. Экспериментальная психология: [учебное пособие для студ. вузов] / Л. Б. Шнейдер. - М. : Академический Проект : Мир, 2007. - 300 с. - (Gaudeamus). - Библиогр. : с. 251-257. - Словарь : с. 283-296.
6. Горбунова В. В. Экспериментальная психология в схемах и таблицах: [учебное пособие для студ. вузов] / В. В. Горбунова. - Ростов н/Д : Феникс, 2005. - 184 с. : табл.
7. Кэмпбэлл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. – СПб, Изд-во Социально-психологический центр – СПб; 1996. – 391 с.
8. Милграм, Стэнли. Эксперимент в социальной психологии / С. Милграм ; [пер. с англ. В. Попов и др.]. - 3-е междунар. изд. - СПб. : Питер, 2001. - 336 с. : ил. - (Мастера психологии). - Библиогр. : с. 332-335.
9. Никандров, Виктор Викторович. Экспериментальная психология [Текст] : учебное пособие для вузов / В. В. Никандров. - СПб. : Речь, 2003. - 480 с. - (Психология).
10. Фресс, Поль. Экспериментальная психология / П.Фресс; Науч. ред. пер. Л.П.Винокурова. - 12-е изд. - СПб. : Питер, 2003. - 159с. - (Концентрированная психология).

Зразок тестів для контролю знань

1. Що не є ознакою спільної діяльності експериментатора з піддослідним:
 - а) просторове і тимчасове взаємодія;
 - б) наявність організуючого і керівного елементу в особі експериментатора;
 - в) виникнення в процесі дружніх відносин;
 - г) поділ процесу діяльності між учасниками
2. Хто з нижче перерахованих вчених визначив експеримент як дослідження, в якому здійснюється маніпулювання змінними, спостерігаються ефекти, вироблені цим дією на інші змінні і вважає його засобом перевірки гіпотез про причинно-наслідкових зв'язків:
 - а) Піаже;
 - б) Анастази;
 - в) Кемпбелл;
 - г) Стівенс?

Тема 29

Експериментальні плани

Теоретичні поняття: експериментальний план, кореляція, незалежна змінна, залежна змінна.

План

1. Експериментальний план
2. Доекспериментальний план
3. Квазі-експериментальний план
4. Кореляційне дослідження

Література

1. Горбунова В. В. Экспериментальная психология в схемах и таблицах: [учебное пособие для студ. вузов] / В. В. Горбунова. - Ростов н/Д : Феникс, 2005. - 184 с. : табл.
2. Зароченцев, Константин Дмитриевич. Экспериментальная психология [Текст] : учебник для вузов / К. Д. Зароченцев, А. П. Худяков. - М. : Велби : Проспект, 2005. - 208 с.
3. Корнилова, Татьяна Васильевна. Экспериментальная психология [Текст] : учебник для вузов / Т. В. Корнилова ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. - М. : Аспект Пресс, 2005. - 384 с. - (Классический университетский учебник). - Библиогр.: с. 364-368

4. Корнилова, Татьяна Васильевна. Экспериментальная психология : Теория и методы: Учебник для студ. вузов / Т.В.Корнилова. - М. : Аспект Пресс, 2002. - 380с.
5. Кэмпбэлл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. – СПб, Изд-во Социально-психологический центр – СПб; 1996. – 391 с.
6. Милграм, Стэнли. Эксперимент в социальной психологии / С. Милграм ; [пер. с англ. В. Попов и др.]. - 3-е междунар. изд. - СПб. : Питер, 2001. - 336 с. : ил. - (Мастера психологии). - Библиогр. : с. 332-335.
7. Никандров, Виктор Викторович. Экспериментальная психология [Текст]: учебное пособие для вузов / В. В. Никандров. - СПб. : Речь, 2003. - 480 с. - (Психология).

Зразок тестів для контролю знань

1. Що спільного мають всі однофакторні плани з однієї незалежної та однієї залежної змінної?
 - а) вони завжди включають контрольну групу;
 - б) учасники досліджуються при кожному з експериментальних умов більш одного разу;
 - в) найкращим методом створення еквівалентних груп є порівняння;
 - г) кожен учасник досліджується один раз при кожному з експериментальних умов
2. Незалежна змінна це:
 - а) змінна, яку визначає експериментатор і контролює в ході експерименту,
 - б) змінна, яка змінюється під впливом інших змінних,
 - в) змінна, яка не пов'язана з гіпотезою дослідження.

Тема 30

Методи роботи з даними (2 год.)

Теоретичні поняття: табулювання, діаграми, статистичні методи.

План

1. Кількісні методи
2. Статистичні методи
3. Якісні методи

Література

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: учеб.: рек. Мин. обр. РФ / В.Н. Дружинин. – 2-е изд., доп. – СПб.: Питер, 2012. – 319 с.
2. Современная экспериментальная психология: в 2-х т. / под ред. В.А. Барабанщиков. - М.: Институт психологии РАН, 2011. - Т. 1. - 560 с. - (Интеграция академической и университетской психологии).
3. Зароченцев К.Д., Худяков А.И. Экспериментальная психология: учеб. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – 208 с.
4. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Теория и методы: Учебник для вузов / Т.В. Корнилова. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 381 с.
5. Никандров В.В. Экспериментальная психология. Учебное пособие. – СПб.: Издательство «Речь», 2003. – 480 с.
6. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л. Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Назвати найбільш потужну шкалу:
 - а) шкала найменувань
 - б) шкала відносин
 - в) шкала порядку
 - г) шкала інтервалів
2. Expostfacto - це:
 - а) експеримент для одного випробуваного
 - б) доекспериментальний план
 - в) експеримент, на який посилаються
 - г) факторний план
3. Більше вимірювальних можливостей у порівнянні зі шкалою найменувань має:
 - а) шкала інтервалів;
 - б) шкала порядку;
 - в) шкала відносин;
 - г) всі відповіді вірні.

Тема 31

Інтерпретація та представлення результатів

Теоретичні поняття: дані, результат, інтерпретація.

План

1. Теоретична обробка інформації
2. Пояснення інформації
3. Представлення інформації

Література

1. Современная экспериментальная психология: в 2-х т. / под ред. В.А. Барабанщиков. - М.: Институт психологии РАН, 2011. - Т. 1. - 560 с. - (Интеграция академической и университетской психологии).
2. Зароченцев К.Д., Худяков А.И. Экспериментальная психология: учеб. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – 208 с.
3. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Теория и методы: Учебник для вузов / Т.В. Корнилова. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 381 с.
4. Никандров В.В. Экспериментальная психология. Учебное пособие. – СПб.: Издательство «Речь», 2003. – 480 с.
5. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г.Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л.Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Розставте в потрібній послідовності частини нормативного процесу:
 - а) спростування гіпотези Б) проведення дослідження
 - б) планування дослідження Г) висунення гіпотези
 - в) формулювання нової гіпотези в разі спростування старої
 - г) інтерпретація даних
- 2.Методологія в прямому перекладі означає:
 - а) спостереження, споглядання, дослідження;
 - б) техніка дослідження;
 - в) основа, припущення;
 - г) шлях наукового пізнання.
3. Чітко окреслене коло питань, які охоплюють основну ідею і загальні

напрямки дослідження, це:

- а) завдання;
- б) наукова проблема;
- в) гіпотеза;
- г) мета.

Творчі завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати будь-яке проведене психологами наукове дослідження і виділити основні етапи та застосовувані методи дослідження.
2. Використовуючи художню літературу, підібрати приклади опису психічних явищ, психічних станів, психологічних фактів. Порівняти будь-який психічний і не психічний (фізіологічний, хімічний, фізичний) процеси, враховуючи відмінні риси психічних процесів.
3. Проаналізувати будь-яку власну актуальну потребу, використовуючи основні характеристики потреби: обсяг, значимість, цінність..
4. Використовуючи художню літературу, підібрати приклади опису героїв як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності.
5. Використовуючи художню літературу, підібрати приклади характеристик героїв з точки зору їх темпераменту, характеру, здібностей.

За регламентом на іспит виділяється 40 балів. Іспит проходить в усній формі. В екзаменаційному білеті 1 та 2 питання з «Загальної психології», а 3 з «Експериментальної психології» Обов'язково знати визначення понять, класифікації різних авторів, особливості, закономірності, якості психічних процесів, опиратись на наукові ідеї різних авторів. Вміти теоретичний матеріал підтвердити прикладами з життя, або продемонструвати практичне застосування в професійній діяльності.

Приклад білету до іспиту:

1. Самооцінка особистості, її види.
2. Види пам'яті за тривалістю збереження.
3. Структуроване спостереження.

Питання до іспиту з загальної та експериментальної психології

1. Психіка людини як предмет психології. Система психічних явищ.
2. Дати порівняльну характеристику поняттям стрес та афект.
3. Методи дослідження у психології.
4. Дати порівняльну характеристику поняттям емоції та почуття.
5. Експериментальна психологія як підрозділ психології.
6. Внесок античних мислителів у становлення психології як науки.
7. Психічний розвиток особистості як наукове поняття.
8. Історія розвитку експериментальної психології.

9. Поняття особистості у психології. Розмежування понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „суб’єкт”. „індивідуальність”.
10. Дати порівняльну характеристику поняттям темперамент та характер.
11. Метод спостереження
12. Форми переживання почуттів. Основні форми переживання почуттів: емоційний фон; прості емоції; настрій; афект; стрес.
13. Дати порівняльну характеристику поняттям відчуття та сприймання.
14. Види спостереження.
15. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки. Усвідомлювані мотиви особистості: інтереси, переконання, світогляд.
16. Дати порівняльну характеристику операцій мислення: абстрагування та узагальнення.
17. Метод case-study
18. Інтелект як психологічна категорія, фактори розвитку інтелекту індивіда.
19. Дати порівняльну характеристику поняттям індивід та особистість.
20. Вербально-комунікативний метод: бесіда.
21. Увага як умова діяльності людини. Види уваги.
22. Порівняти фізіологічну основу відчуттів і сприймання.
23. Вербально-комунікативний метод: інтерв’ю.
24. Уява. Творчість як психологічна категорія. Умови формування креативності.
25. Дати порівняльну характеристику поняттям конструктивний стрес та деструктивний стрес.
26. Вербально-комунікативний метод: анкетування.
27. Система відносин і характер людини. Риси характеру.
28. Порівняти прояви мимовільної та довільної уваги.
29. Проективні методи дослідження.
30. Пам’ять як пізнавальний процес індивіда, види пам’яті. Мнемонічні прийоми.
31. Поняття вікової кризи та літичні періоди.
32. Поняття та види експерименту
33. Мислення як вищий процес пізнання дійсності. Класифікація типів мислення. Засоби розвитку мислення індивіда.
34. Дати порівняльну характеристику поняттям інтеріоризація та екстеріоризація.
35. Структурні елементи експерименту
36. Біологічне та соціальне в особистості людини.
37. Навести приклади різних видів відчуттів.
38. Контроль змінних у експерименті.
39. Рівні розвитку здібностей людини. Порівняння проявів таланту і геніальності.
40. Дати порівняльну характеристику психічних процесів, психічних станів та властивостей.
41. Експериментальний план.
42. Сутність, базові теорії та основні види темпераменту людини.
43. Дати порівняльну характеристику поняттям настрій, стрес та афект.
44. Квазі-експериментальний план
45. Свідомість особистості. Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток.
46. Дати порівняльну характеристику поняттям талант та геніальність.
47. Кореляційне дослідження.
48. Спілкування як вид діяльності людини. Вербальні і невербальні засоби спілкування.
49. Навести приклади різних форм мислення: поняття, судження, умовивід.
50. Експериментальна та контрольна група у експерименті.
51. Активність і діяльність. Структура діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності.
52. . Навести приклади різних видів уваги.
53. Генеральна та вибіркова сукупність.
54. Акцентуація рис характеру.
55. Навести приклади спрямованості особистості.
56. Графічне представлення даних (конкретне завдання1. Сутність, базові теорії та основні види темпераменту людини.
57. Дати порівняльну характеристику поняттям настрій, стрес та афект.

58. Квазі-експериментальний план
59. Емоційно-вольова сфера особистості. Засоби розвитку саморегуляції індивіда.
60. Навести приклади різних закономірностей відчуттів.
61. Мода, медіана, середнє (конкретне завдання).
62. Просторова організація спілкування. Зони спілкування.
63. Навести приклади видів пам'яті за часом
64. Дисперсія, визначення дисперсії (конкретне завдання)
65. Види емоцій та почуттів людини.
66. Навести приклади рис характеру, які відображають відношення до себе, до інших людей, до діяльності, до навколишнього середовища.
67. Коефіцієнт кореляції за Пірсоном та Спірменом (порівняльний аналіз).
68. Творча особистість і її життя.
69. Проаналізувати процеси пам'яті
70. Якісні методи дослідження
71. Відчуття як пізнавальний процес. Фізіологічна основа відчуттів.
72. Навести приклади по кожній підструктурі особистості за К.К.Платоновим.
73. Проблема валідності та надійності.
74. Сприймання як пізнавальний процес. Фізіологічна основа сприймання.
75. Привести приклади прояву самосвідомості особистості.
76. Види експерименту – порівняльний аналіз.
77. Структура психологічної науки.
78. Проаналізувати ієрархію потреб за А.Маслоу.
79. Види запитань у анкеті.
80. Поняття «індивідуальність» у психології.
81. Дати порівняльну характеристику стеничним та астеничним емоціям та почуттям.
82. Метод спостереження у психології.
83. Закономірності відчуттів. Особливості сприймання.
84. Навести приклади операцій мислення: аналізу та синтезу
85. План експерименту як дослідження одиничного випадку – умови використання.
86. Психічні процеси. Індивідуально – психологічні властивості. Психічні стани як наукова категорія.
87. Джерело і рушійні сили розвитку особистості.
88. Фокус-група.
89. Загальна характеристика здібностей. Задатки і здібності індивіда.
90. Дати порівняльну характеристику свідомості та самосвідомості особистості.
91. Пілотажне дослідження при використанні різних методів

